

สังคมแห่งการเรียนรู้ : สิ่งที่สำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

¹ศุภรดา สุขประเสริฐ

²มานิช สุภาพันธวรกุล

³อังคณา อ่อนธานี

THE LEARNING SOCIETY : IN EDUCATION THE 21ST CENTURY

¹SUPARADA SUKPRASEAT

²MANOCH SUPHAPANWORAKUL

³ANGKANA ONTHANEE

บทคัดย่อ

ปัจจุบันประเทศไทยมุ่งเน้นการยกระดับการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สนองการแก้ไขปัญหาระดับชาติ และให้เป็นไปตามสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ดีของโลก ซึ่งความต้องการของรูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Model of 21st century Outcomes and Support Systems) ในยุคของการเรียนด้วยดิจิทัล (Digital Learning) นั้น ต้องเป็นมากกว่าการเสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับศตวรรษที่ 21 และไม่เป็นเพียงผู้นำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้พัฒนาสมรรถนะสากลของผู้ปฏิบัติงานได้เท่านั้น

การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนในอนาคตได้ เนื่องจากการพัฒนาบุคคลผ่านการจัดการศึกษาที่ทุกคนได้รับการเรียนรู้อย่างทั่วถึงตั้งแต่อนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัยและตลอดชีวิต โดยการให้องค์ความรู้กับการเสริมทักษะ ให้มีความเชี่ยวชาญ และเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างนวัตกรรมและสารสนเทศเชิงผลิตภาพ เปลี่ยนด้านผู้สอนให้มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือผู้ชี้แนะการเรียนรู้ เช่นเดียวกับบทบาทของผู้เรียนจะกลายเป็นผู้ได้รับความรู้ ด้วยการลงมือกระทำกับความรู้เรียนเชิงรุก (Active Learning) องค์ความรู้เกิดขึ้นภายใต้กลไกการทดลอง การปฏิบัติจริงเพื่อตอบคำถามต่าง ๆ มากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาที่ดีสำหรับคนยุคใหม่จะต้องเปลี่ยนรูปแบบไปอย่างสิ้นเชิง ในวงจรแห่งการเรียนรู้ในสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีการประสานความร่วมมือกับหลายภาคส่วนเป็น “ผู้ร่วมพัฒนาผู้เรียน (Co-Creators)” ลงไปในระบบการจัดการศึกษาที่บุคคลในสังคมสามารถเรียนรู้ได้ทุกสภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริง

คำสำคัญ : สังคมแห่งการเรียนรู้, การศึกษา, การเรียนรู้

¹ อาจารย์ โปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

² นักศึกษา ปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

³ อาจารย์ สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ABSTRACT

Presently, the Thai Educational system is focused on developing its educational system as well as developing human resources to meet up with the 21st century model and its demands, enhancing learners with desired characteristics alongside with the development of competencies for job management.

The creation of a learning society will enhance the quality of learners in the future due to the fact that it is an educational arrangement that everyone has undergone and has been educated from kindergarten to university and throughout life by giving the knowledge of 3R7cs, enhancing workers with expertise and professional skills and who can think creatively as well as be innovative using science, technology and other fields that are productive oriented. The role of the instructor is transformed into a facilitator while that of the learner is to gain knowledge practice, experimentation and searching for more knowledge to answer more questions.

For this reason, a good educational system for the modern generation should completely change its model to follow the circle of a learning society, in this learning society coordination and collaboration with all other sectors (Co- creators), integrate the learning society into the educational system along with the design of teaching management where people in the society can actively learn under all conditions in order to have a better and quality life in the future.

Keywords : learning society, Education, learning.

ความเป็นมาและความสำคัญ

ในปัจจุบันเข้าสู่โลกยุคหลังโลกาภิวัตน์และระบบเครือข่าย (Globalization and Network) อย่างเต็มรูปแบบ คนไทยมีวิถีชีวิตต่างจากอดีตเพราะได้รับผลกระทบจากความก้าวหน้าด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ (Innovation) การพัฒนาการเรียนรู้เรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับผู้เรียนนับว่าเป็นความท้าทายมาก ดังที่ วิจารณ์ พานิช. (2556 , น.12- 15)อธิบายถึง การเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ว่า “ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โลกมันจะเปลี่ยนไปอย่างนี้ไม่ถึงเลย ว่า จะเปลี่ยนไปอย่างไร เราต้องเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้สมัยใหม่ มีเป้าหมายที่เด็ก ได้ทักษะที่ซับซ้อนชุดหนึ่ง เพื่อให้เขาไปมีชีวิตอยู่ในโลกที่ต่อไปจะเปลี่ยนไป...” ทั้งนี้ก็เพราะการศึกษา ของมนุษย์เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ดังนั้นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ภายใต้ยุคของการเรียนรู้ด้วย ดิจิทัล (Digital Learning) มาประยุกต์เข้าไปอยู่ในห้องเรียนปกติของประเทศไทยที่ขาดงบประมาณและ อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยนั้น ครูต้องมีกลยุทธ์ที่ดี และมีการออกแบบการสอนที่สอดคล้องกับ สภาพของผู้เรียนที่เปลี่ยนไป

ที่มาและความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้

สังคมของการเรียนรู้ก้าวเข้าสู่ยุคของเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ด้วยระบบเครือข่าย (Network) เป็นสังคมเครือข่าย (Social network) อย่างเต็มรูปแบบ องค์ความรู้และข้อมูลเข้าถึงได้โดยกว้างขวาง ด้วยฐานความรู้ที่ยิ่งใหญ่ใหญ่ (Big Data Analytics) โดยมีการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์(AI)เป็นตัวช่วยในการพัฒนาและยกระดับการศึกษาเป็นโลกที่ไร้พรมแดน

เมื่อมีการแข่งขันทางเศรษฐกิจมุ่งเน้นการสร้างผลิตภาพและคุณค่าให้เหนือกว่า ตามผลการศึกษาการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยโดยเวทีสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum, 2015-2016, อ้างอิงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559 ,น.21-23) รายงานความสามารถในการแข่งขัน (The Global Competitiveness Report) เปรียบเทียบดัชนีคุณภาพการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน พบว่า คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยอยู่ที่อันดับ 7 ของอาเซียนจากทั้งหมด 8 อันดับ ประเทศไทยกำหนดยุทธศาสตร์การแข่งขันเพื่อการสร้างความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น วิจารย์ พานิช (2555, น. 29) กล่าวว่า “การศึกษาที่ถูกต้องสำหรับศตวรรษใหม่ ต้องเรียนรู้ให้บรรลุทักษะ คือ ทำได้ต้องเรียนเลย จากรู้วิชาไปสู่ทักษะการดำรงชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริง การเรียนจึงต้องเน้นเรียนโดยการลงมือทำ หรือการฝึกฝนนั่นเอง และคนเราต้องฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นตลอดชีวิต” แต่การศึกษาที่เหมาะสมกับสังคมไทย คงจะเป็นการศึกษาที่ต้องสอดแทรกคุณธรรม ประเพณีและคุณธรรมจริยธรรมลงไป

เนื่องจากแนวโน้มปัญหาของเยาวชนของไทยคือ เป็นผู้ขาดจิตสำนึกที่ดี ขาดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต ดังที่ อรุณ เบญญคุปต์ และสุภารัตน์ อาแวตะ (2561, น. 348-349) กล่าวถึงปัญหาของเยาวชนในโรงเรียนเครือข่ายบูเกตา อำเภอลำปาง จังหวัดนราธิวาส พบปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ขาดจิตสำนึกที่ดี ชอบความสบาย ขาดสติพิจารณาเหตุผล มีค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง มีจิตใจยาบกระด้าง นิยมความรุนแรง มักง่าย เห็นตัว ไม่เห็นความสำคัญของการให้ซากการวางแผนชีวิต เป็นต้น ส่วนสาเหตุจากภายนอก คือขาดการอบรมแนะนำที่ถูกต้อง ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว การเปลี่ยนแปลงทางระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภาวะเศรษฐกิจบีบคั้น พฤติกรรมเลียนแบบ สภาพแวดล้อมยั่วยุ ผู้ใหญ่ไม่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และความด้อยในฐานอาชีพและสังคมและสถานศึกษาไม่เอื้อต่อการศึกษาล่าเรียน จากการศึกษาและหาแนวทางแก้ปัญหาที่มี 2 แนวทาง คือ การแก้ปัญหาโดยตัวนักเรียนและเด็กเยาวชนเอง และการแก้ปัญหาโดยบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก โดยสถานศึกษาปรับปรุงหลักสูตร เพิ่มเนื้อหาวิชาด้านคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้น ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชนมาให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม ครูผู้สอนบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมเข้ากับเนื้อหาและประเมินผลรายวิชาไปพร้อมกัน จุดเด่นของรูปแบบ Buketa School Community Model คือ การจัดการเรียนรู้นอกสถานที่ โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ให้บุคคลภายนอก ได้แก่ ครอบครัว ครู คนในชุมชนมีส่วนร่วมจัดโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง จึงได้ผลความสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจ ร้อยละ 100 นอกจากนี้ยังได้รับยกย่องให้เป็นต้นแบบการจัดการศึกษาขยายผลเครือข่ายของรูปแบบนี้ในระดับประเทศอีกด้วย

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น จึงนำมาสู่การปฏิรูปทุก ๆ ด้านในประเทศไทย ดังเช่น การกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่12 พ.ศ. 2560-2564 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนโดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนพร้อมรับ

กับเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคศตวรรษที่ 21 (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554 : 39-47) เพื่อเท่าทันการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่มีฐานแห่งความรู้ (Knowledge-base Society) กลายเป็นสังคมที่คนในสังคมมีการเรียนรู้ตลอดเวลา ผสานสังคมแห่งการเรียนรู้ลงในระบบการจัดการศึกษามากขึ้น

โดยธรรมชาติของสังคมนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การพัฒนาการจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นจะต้องคำนึงถึง ข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอยู่เสมอ การปรับเปลี่ยนทางสังคมกระทบกับวัฒนธรรมตลอดจนการใช้ชีวิตของคนในสังคม เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ไปพร้อมกับระบบสารสนเทศ ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดสภาพสังคม จนเรียกได้ว่าเป็นสังคมฐานความรู้ หรือ สังคมความรู้ (Knowledge-base society หรือ Knowledge society) (จรัส สุวรรณเวลา, 2547, น. 4-5 ; Drucker ,1995, p. 52-53) ได้กล่าวเกี่ยวกับสังคมแห่งความรู้ (Knowledge society) ในการบรรยายที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดในปี 1995 ว่า เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรุนแรงมากที่สุดเคยมีมา เพราะสังคมเปลี่ยนเป็นสังคมความรู้ และเกิดกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ (Knowledge Worker) ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในประเทศที่พัฒนาแล้วทุกประเทศ และ Drucker ได้ให้ความหมายของสังคมความรู้ว่าเป็นสังคมที่ประกอบด้วยองค์การ ซึ่งมีแก่นสาระสำคัญอยู่การจัดการ (Drucker, 1995) และสังคมที่พึงปรารถนาก็มิใช่เป็นเพียงสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร (Information) แต่ต้องเป็น “สังคมแห่งการเรียนรู้” ที่คนในสังคมมีการเรียนรู้ตลอดเวลา เป็นสังคมที่ผู้มีความรู้จะไม่เก็บนำความรู้ไว้ แต่จะนำเสนอความรู้ คือ สร้างสรรค์ และแพร่กระจายสู่สังคมจะเป็นวัตถุดิบหรือเชื่อความรู้ที่คนในสังคมจะคัดเลือก ในส่วนเนื้อหาที่ต้องการ เพื่อนำไปต่อยอดความรู้ แล้วสร้างเป็นสารสนเทศแพร่กระจายสู่สังคม ซึ่งมาสู่การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนนั้นมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบันของประเทศสามารถแก้ปัญหา และ เท่าทันความต้องการของสังคมได้เหมาะสม

ความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ กระบวนการทางสังคมที่เกื้อหนุน ส่งเสริมให้บุคคลและสมาชิกในชุมชน สังคม ให้เกิดการเรียนรู้โดยผ่านทางสื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ จนสามารถสร้างความรู้ ทักษะ ระบบการจัดการความรู้และระบบการเรียนรู้ที่ดี มีการถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันทุกภาคส่วนในสังคมทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์ และเกิดภูมิปัญญาตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็นของการเรียนรู้ที่ทุกคนและทุกส่วนในสังคมมีความใฝ่รู้และพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่เสมอตลอดชีวิตจนสิ้นอายุขัย เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ในทุกเวลา ทุกสถานที่ ของคนทุกคนในทุกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เป็นการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปในทางที่ดีขึ้น

สังคมความรู้ที่สำคัญมี 4 มิติ ดังนี้ (พรธิดา วิเชียรปัญญา, 2547, น. 12)

1. นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงความรู้
2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการสร้างกระจายและการนำความรู้ไปใช้
3. เทคโนโลยีสารสนเทศและคมนาคมที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการประมวลผลการเก็บรักษาการถ่ายโอนและการสื่อสารข้อมูลทั้งที่อยู่ในรูปของข้อความ เสียง และภาพ

4. สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ อันได้แก่ นโยบายทางกฎหมาย และเศรษฐกิจของ รัฐบาล

นอกจากนี้ต้องมีกลไกและกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้กับการเรียนรู้ซึ่งต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ความรู้กับเครือข่ายที่ต้องมีการกระจายและการใช้ความรู้ ความรู้กับการจ้างงานที่มีแนวโน้มความต้องการแรงงานที่มีทักษะสูงขึ้น สุดท้ายคือการกำหนดนโยบายของรัฐบาลทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นโยบายอุตสาหกรรมและนโยบายด้านการศึกษา ซึ่งต้องมีจุดเน้นที่ชัดเจนในการพัฒนาตามแนวทางสังคมความรู้

การพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547, น. 12-13) กล่าวว่าจะต้องดำเนินการไปพร้อมกัน 2 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาไปสู่สังคมข้อมูลข่าวสาร หรือสังคมสารสนเทศ (Information Society) ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาทางด้านกายภาพให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพสูงเพียงพอที่จะรองรับข้อมูลข่าวสารเป็นจำนวนมากได้ อีกทั้งมีการสร้างฐานข้อมูลวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม สร้างโอกาสการเรียนรู้และกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง และด้านการพัฒนาที่นำไปสู่สังคมที่มีฐานแห่งความรู้ (Knowledge-base Society) ซึ่งจะต้องมีการปรับระบบการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสในการเรียนรู้ มีการพัฒนาคนเพื่อ การปรับปรุงทักษะอย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญของสังคมแห่งการเรียนรู้

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตราที่ 24 กล่าวถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ ในสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ว่า ต้องจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานงานร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย มาตราที่ 25 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ และจากทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตามลักษณะของยุคประเทศไทย 4.0 เป็นสังคมความรู้ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) เปลี่ยนจาก Traditional SMEs หรือ SMEs ที่มีอยู่และรัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startups เปลี่ยนจาก Traditional Services ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำไปสู่ High Value Services และเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง ฉะนั้นสังคมไทยจึงต้องมีความละเอียดอ่อน ต่อจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษา

การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นไปตามนโยบายการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานที่ 3 ได้กำหนด แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้ การสร้างวิถีการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ (สำนักงานส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาของชาติ , 2545) ความว่า

“แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้ การสร้างวิถีการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ คือ การเรียนรู้ ความรู้ นวัตกรรม สื่อและเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาสู่สังคมแห่งความรู้ การส่งเสริมและสร้างกลไกเพื่อให้คนไทยทุกคนมีโอกาสและทางเลือกที่จะเข้าถึงปัจจัยและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตด้วยรูปแบบ และวิธีการ ที่หลากหลาย โดยการได้รับความร่วมมือจาก

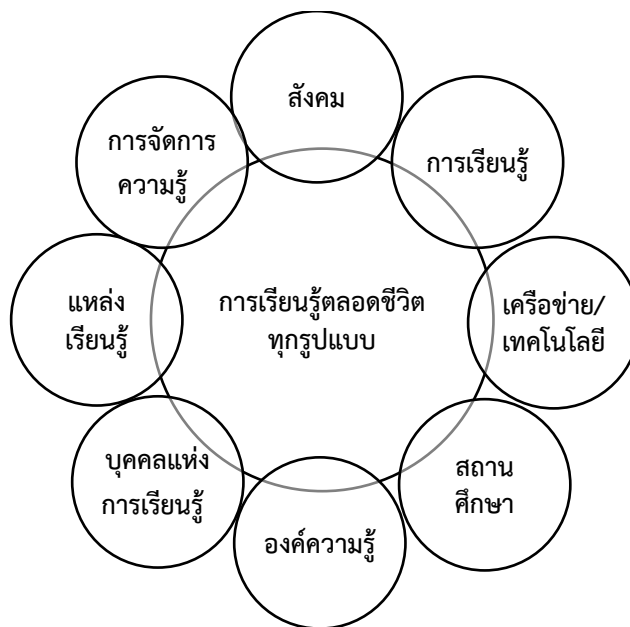

ทุกภาคส่วนของสังคมจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของคนไทยในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ”

สรุปความสำคัญของสังคมแห่งการเรียนรู้ คือการแสวงหาความรู้และให้การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้และส่งเสริมให้เยาวชนไทยหรือประชาชนไทยในอนาคตสามารถดำเนินชีวิตในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพเพื่อเป็นการพัฒนาสังคมประเทศที่ยั่งยืน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กำหนด

องค์ประกอบของสังคมแห่งการเรียนรู้

ในสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ทำให้คนสามารถพัฒนาตนเองได้ คือ เป็นผู้แสวงหาความรู้อยู่เสมอ ถ้ามีแหล่งความรู้ให้ศึกษาค้นคว้ามีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งทอดความรู้ มีเครือข่ายคอมพิวเตอร์ให้เข้าถึงความรู้และคนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ ความสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้มากขึ้น เมื่อเรียนรู้ได้มากขึ้นก็สามารถสร้างความรู้ใหม่ได้มากขึ้น เมื่อนำมาบูรณาการระหว่างความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ก็จะเกิดความรู้ใหม่ขึ้นมาอีก สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น เป็นวงจรที่ต่อเนื่องไม่สิ้นสุดที่เรียกว่า “วงจรแห่งการเรียนรู้ (Circle of Learning Society)” ดังสามารถสรุปได้ดังแผนภูมิ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 องค์ประกอบที่สำคัญของสังคมแห่งการเรียนรู้วงจรแห่งการเรียนรู้
(Circle of learning Society)

การสร้างองค์ความรู้ในวงจรสังคมการเรียนรู้ เป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (social network learning communities) ผลจากการพัฒนาเทคโนโลยีเครือข่ายทางสังคม (social network technology) อย่าง ต่อเนื่อง ทำให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เป็นสังคมออนไลน์ที่ช่วยอำนวยความสะดวกและส่งเสริม การเรียนรู้ให้ผู้เรียนในด้านปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการทำงานแบบร่วมมือ โดยผ่านทางเครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่ เว็บบล็อก (weblogs) ออดิโอบล็อก (audio blogs) พ็อดคาสติง (podcasting) และวิกิส์ (wikis) เครื่องมือเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน สามารถรวมกลุ่มและได้ร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นในระหว่างกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกว้างขวางและนำไปสู่การมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคม

ข้อมูลที่เป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการควบคุมการเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา ซึ่ง สมชาย รัตน ทองคำ (2550) อธิบายว่า สังคมไทยยังมิได้เป็นสังคมโลกาภิวัตน์อย่างสมบูรณ์แบบ พื้นฐาน ส่วนใหญ่คงเป็นสังคมเกษตรกรรม สังคมชนบท และสังคมแบบดั้งเดิม และอีกส่วนหนึ่งในปัจจุบันกำลังกลายเป็นสังคมบริโภคนิยมเต็มรูปแบบ ตรงกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554 ,น.1-5) กล่าวว่า สังคมที่เต็มไปด้วยระบบบริโภคนิยม (Consumerism) เห็นได้จากประชาชนในสังคมไทย มีค่านิยมจากต่างประเทศตามที่แนวทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นผลประโยชน์หรือผลกำไรของผลผลิตเป็นหลัก แต่ความคิดในเชิงพัฒนาจากภายในของประเทศไทยมีเป้าหมายที่เพียงพอเป็นสภาพสังคมในเชิงผลิตภาพ

การศึกษาพฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนไปทำตามองค์ความรู้ใหม่ ๆ และความต้องการภายในสังคมส่งผลต่อการจัดการศึกษา ผลกระทบการบริโภคสื่อสังคม หรือการแสพติดข้อมูลออนไลน์ในสังคมเน็ตเวอร์ส่วนหนึ่งอาจสะท้อนถึงสถานศึกษาที่เป็นส่วนสำคัญที่ในการสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการบริโภคนิยมนี้ องค์ความรู้เปลี่ยนไปเพราะเกิดจากสภาพปัญหาของสังคมในปัจจุบัน โดยมีแนวคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือ การสร้างความรู้ของเรื่องหน้าที่อนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้ไปสู่อนุชนรุ่นหลัง และประการที่สอง คือ การสร้างองค์ความรู้ ด้านวัฒนธรรมของสังคมและด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา

เนื่องจากการจัดการศึกษาที่เป็นส่วนสำคัญที่ในการบ่มเพาะคนที่เติบโตมาอย่างมีคุณภาพทำหน้าที่เป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอน ทั้งโดยตรงและทางอ้อมเพื่อให้มีความรู้ ความคิดและมีทักษะชีวิตที่ดี แต่ปัจจุบันยังพบว่า สภาพสังคมแห่งการเรียนรู้ยังสร้างปัญหาที่กระทบต่อเด็กและเยาวชนอาจเพราะครูอาจจะไม่สอนได้เข้มข้นพอที่จะกระตุ้นผู้เรียนถึงด้านพฤติกรรมการบริโภคตามค่านิยม พฤติกรรมการเลือกใช้สื่อ การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร รวมถึงการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์

การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมในปัจจุบันมีความสำคัญและจำเป็นต่อการนำไปพัฒนาการจัดการศึกษา การสร้างองค์ความรู้ เกิดเป็นสังคมความรู้ที่อย่างเหมาะสม

แนวทางสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในสภาพสังคมโรงเรียนสำหรับศตวรรษที่ 21

การจะพัฒนาการศึกษาไทยให้ประสบความสำเร็จได้ในสภาพยุคนี้ ต้องนำระบบเครือข่ายเทคโนโลยีช่วยการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาการสอนให้รองรับความทันสมัย โดยเครื่องมือที่ใช้สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในยุคแรก ได้แก่ อีเมล (e-mail) ห้องสนทนา (chatroom) และกระดานสนทนา

(discussion board) แต่ในปัจจุบันซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาในยุคที่สองนี้ ได้มีการพัฒนาให้เครื่องมือเหล่านี้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น และนำไปใช้ให้ตรงกับเป้าหมายการเรียนรู้ ที่ต้องการมากขึ้น โดยเชื่อมต่อเครื่องมือการสร้างเครือข่ายทางสังคมเหล่านี้เข้ากับโปรแกรมประยุกต์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้การเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างความรู้เป็นแนวโน้มใหม่ที่จะเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ ของผู้เรียนในระบบเปิดมากขึ้น

เครื่องมือการเรียนรู้ในสถานศึกษา ที่ใช้กับอาชีพเพราะทางเช่น เครื่องมือการสอนวิทยาศาสตร์ ห้องแล็บ อาชีววะ คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศกระดานอัจฉริยะ แบบเรียนดิจิทัล และหุ่นจำลอง เพื่อการศึกษาทางแพทย์ ฯลฯ ซึ่งจะสามารถตอบโจทย์การพัฒนาความเป็นเลิศทางการศึกษาให้แก่ นักการศึกษามืออาชีพในทุกระดับชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะและทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เกิดจากการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

สังคมโลกยุค 4.0 ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในสังคมนิเวศดิจิทัล คือ มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นสังคมใหม่และสิ่งแวดล้อมอยู่กับเครื่องจักรอัจฉริยะ ผ่านอินเทอร์เน็ต และการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น วิธีการเรียนรู้ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ มาสนับสนุนการจัดการศึกษา และบทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่ายทั้งนักเรียน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย (Stakeholders) ระบบการเรียนรู้ในยุคใหม่จึงน่าจะเป็นการผสมผสานโมเดลการจัดกิจกรรมแบบเดิมกับการจัดองค์ความรู้ที่ขับเคลื่อนนวัตกรรมการเรียน ศิริชัย กาญจนวาสี (2561, น.31-32) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพบริบททางการศึกษายุค 4.0 มีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจบริบทการศึกษา ที่อาจเป็นศูนย์บริหารจัดการสารสนเทศสำหรับแหล่งเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ นวัตกรรมการเรียน (Innovation-Driven Learning) เป็นการใช้สื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ที่มีการสร้างเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านเทคโนโลยีทางไกล เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน เป็นรายกลุ่ม รายบุคคล ตามหลักสูตรที่เหมาะสม

มาตรฐานการศึกษาที่ สอดรับกับคุณลักษณะ 3Rs 8Cs และสามารถผลิตพัฒนานวัตกรรมใหม่อย่างสร้างสรรค์เป็นบุคคลในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยมีเป้าหมายด้านผู้เรียนต้องมีความสัมพันธ์กับนโยบายของรัฐบาล ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้นเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ประเทศพัฒนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 , น.75)

การจัดการศึกษาในด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนมีทักษะการเรียนรู้ สามารถพึ่งตนเองได้ เป็นพลเมืองที่ดี มีอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่สามารถยืนหยัดอย่างมีศักดิ์ศรีในเวทีสากล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 , น.79-80) เกิดจากการจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการหรือวิธีการที่บุคคลใช้ในการสร้างความหมายของข้อมูลและสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่รับเข้ามาทางประสาทสัมผัสให้เกิดเป็นความรู้ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ ความรู้สึก และพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่จากประสบการณ์ และ การฝึกหัดอบรมบ่มนิสัยทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการ

เรียนรู้ เป็นกระบวนการทางสมอง(Cognitive Processing) เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของการรับรู้ ความคิด การเชื่อมโยงประเด็น วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ จนเกิดเป็นผลึกความรู้อย่างมั่นคงถาวร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างคุณลักษณะและทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีความจำเป็นต้องเข้าใจ บริบททางการศึกษา

สังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเตรียมตัวเองเพื่อเป็นบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 : คุณลักษณะและทักษะ ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้องค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ที่ควรเกิดขึ้นในผู้เรียนจากการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (21st Century Student Outcomes) ได้แก่ ความรู้ ทักษะความเชี่ยวชาญ (The Partnership for 21st Century Skills, 2009) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์คุณลักษณะและทักษะของผู้เรียนกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

คุณลักษณะศตวรรษที่ 21 โดย Pat Bassett	ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดย Robert Witt and Jim McManus
1. ลักษณะนิสัย/คุณลักษณะ (Character) ได้แก่ - ความมีวินัยในตนเอง (Self-Discipline) - การเข้าใจผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง (Empathy) - ความซื่อสัตย์ มั่นคง มีสมบูรณ เป็นหนึ่งเดียวกัน (Integrity) - การปรับตัว/การฟื้นตัว (Resilience) - ความกล้า (Courage)	1. การคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ (Analytical and Thinking)
2. การคิดสร้างสรรค์และมีความเป็นผู้นำ	2. การสื่อสารระดับซับซ้อน ทั้งทางการพูดและเขียน (Complex Communication Oral and Written)
3. การแก้ปัญหาจริง (Real-world Problem-Solving)	3. การมีภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม (Leadership and Teamwork)
- การคัดกรองข้อมูล (Filtering) - การวิเคราะห์ (Analysis) - การสังเคราะห์ (Synthesis)	4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลและการคิด การใช้วิธีการเชิงปริมาณ (Digital and Quantitative Literacy)
	5. การมีมุมมองกว้างระดับโลก (Global Perspective)
	6. ความสามารถในการปรับตัว คิดริเริ่ม และกล้าเสี่ยง (Adaptability, Initiative, and Risk-Taking)
4. การพูดในที่สาธารณะ	7. ความซื่อสัตย์ มั่นคง และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (Integrity and Ethical Decision-Making)

คุณลักษณะที่ 21

โดย Pat Bassett

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

โดย Robert Witt and Jim McManus

และการสื่อสาร (Public Speaking
and Communication)

5. การทำงานเป็นทีม (Teaming)

6. การมีภาวะผู้นำ (Leadership)

การจัดการศึกษาจะใช้ระบบส่งเสริมการเรียนรู้ในแห่งอนาคต มี 5 ระบบ คือ ระบบมาตรฐานการเรียนรู้ ระบบการประเมินผลทักษะการเรียนรู้ ระบบหลักสูตรและวิธีการสอน ระบบการพัฒนางานอาชีพ และระบบแหล่งเรียนรู้และบรรยากาศการเรียนรู้ สู่กระบวนการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังแผนภูมิภาพที่ 4

แผนภาพที่ 2 แสดง กระบวนการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
ที่มา : เบลันกา และแบรนต์, บรรณาธิการ.(2554, น.104)

จากแผนภูมิแสดงกระบวนการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เมื่อนำมาประยุกต์เข้าสู่ระบบสนับสนุนการศึกษา อธิบายองค์ประกอบของระบบสนับสนุนการศึกษา คือ มาตรฐานในการเรียนรู้ การประเมินผล หลักสูตรและการสอน การพัฒนาวิชาชีพ และสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ดังนั้นทฤษฎีการได้เสนอระบบการสนับสนุนการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และเป็นกรอบการพัฒนาการจัดการศึกษาของศตวรรษที่ 21

สรุปได้ว่า การพัฒนาการเรียนรู้และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะอันพึงปรารถนาของศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นบุคคลในแห่งอนาคต มีประเด็นที่ควรคำนึงถึงความตามพลวัตการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 3 ทักษะ เพื่อการดำรงชีวิต คือ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสาร และมีความสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์

การสร้างวิธีการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่แท้จริงในสังคมการเรียนรู้

การปฏิรูปการศึกษาไทยได้ดำเนินมากกว่า 18 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 แล้วในปัจจุบันนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนบริบทของภาครัฐเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ว่า ภาคการศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ สำหรับความท้าทาย ข้อขัดแย้งและความซับซ้อน ให้มีความสร้างสรรค์ เป็นการจัดการเรียนการสอนและการจัดสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) (ร่าง) มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ การปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 และการปฏิรูปการศึกษาโดยคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูป

โดยคำนึงถึงการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ที่ปัจจุบันการให้การศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy of Learning) ได้เปลี่ยนไป (Bloom, 1997) เน้นทักษะการเรียนรู้ขั้นที่สูงขึ้น (higher order learning skills) โดยเฉพาะ ความสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ (the ability to knowledge effectively in order to use it creatively) ที่เหนือกว่าขั้นทักษะการประเมินค่า (evaluating skills) ส่วนที่เป็นลักษณะของหลักสูตรในอนาคต จะเป็นหลักสูตรที่เน้นคุณลักษณะเชิงวิพากษ์ (critical attributes) เชิงสหวิทยาการ (interdisciplinary) ยึดโครงงานเป็นฐาน (project-based) และขับเคลื่อนด้วย การวิจัย (research-driven) เชื่อมโยงท้องถิ่นชุมชนเข้ากับภาค ประเทศ และโลก ในบางโอกาสนักเรียนสามารถร่วมมือ (collaboration) กับโครงงานต่าง ๆ ได้ทั่วโลก เป็นหลักสูตรที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง พหุปัญญา เทคโนโลยีและมัลติมีเดีย ความรู้พื้นฐานเชิงพหุ สำหรับศตวรรษที่ 21 และการประเมินผลตามสภาพจริง รวมทั้งการเรียนรู้จากการให้บริการ (service) ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

จากการศึกษาของงานของนิสิตปริญญาเอกสาขาหลักสูตรและการสอนที่มหาวิทยาลัยคิซุ ประเทศญี่ปุ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพิ่มเติมให้เปิดมุมมองการจัดทำหลักสูตรและการสอน ในครั้งนี้มหาวิทยาลัยคิซุ เปิดโอกาสอันดีให้แก่ นิสิตปริญญาเอกจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร แลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย ที่มีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 (The 21st Century Program) เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ซึ่งพบว่า เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความเข้มแข็งและเป็นผู้นำในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง จากการนำเสนอผลงานของทางมหาวิทยาลัยและได้พบกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยคิซุ

ตามที่ศึกษาระบบการจัดการศึกษา ระบบการดูแลนักศึกษาและ กิจกรรมสร้างเสริมการเรียนการสอน ของมหาวิทยาลัยคิซุนั้นเป็นต้นแบบที่ดีมาก ยังทำให้เข้าใจถึงแนวทางในการจัดการศึกษาแห่งอนาคตโดยมีสังคม ชุมชนเป็น ผู้ร่วมพัฒนาอย่างแท้จริง นักศึกษาที่จบไปไม่มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตและยังคำนึงถึงการดูแลสังคมและประเทศชาติ เลือกอาชีพที่ตนเองต้องการและยังมีประโยชน์ต่อชุมชน สมกับเป็นมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังเห็นโครงสร้างรายวิชาและการบริหารการแผนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อผู้เรียน ตามความสนใจ สามารถนำไปพัฒนาอาชีพหรือเลือกเรียนในระดับวิชาชีพเฉพาะได้อย่างชัดเจน

ส่วนที่เป็นจุดแข็งในการออกแบบหลักสูตร (The 21st Century Program) ของมหาวิทยาลัยคิซุ ประเทศญี่ปุ่น พอสรุปได้คือ มีการสร้างให้ผู้เรียนเป็นคนที่จะเรียนรู้ มีคุณธรรม และสามารถ

อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งก็คือเป็นการสร้างผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามที่ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนได้ เช่น การกำหนดปัญหาที่ผู้เรียนสนใจ การทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ และสามารถบูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ ได้ด้วยตนเอง และการสอนที่ถือว่ามีประสิทธิภาพ นั้น ครูต้องมีคุณสมบัติมากกว่าการเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สอน (Instructor) ครูต้องมีลักษณะของผู้ที่สามารถชี้แนะการเรียนรู้ (Learning Coaching) และสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำนักเรียนท่องไปสู่โลกแห่งการเรียนรู้ได้ (Learning Travel Agent) ซึ่งบทบาทของครูจากยุคสมัยก่อนจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง เมื่อก้าวสู่ยุคแห่งศตวรรษที่ 21 อีกด้าน คือ ระบบการจัดการเรียนการสอน ที่สร้างเสริมทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career skills) โดยมีกิจกรรมค่ายในทุกสัปดาห์ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำเสนอโครงการที่ตนเองสนใจอย่างอิสระ ซึ่งมีครูอาจารย์เป็นผู้ช่วยให้คำแนะนำ สอดคล้องกับการกำหนดใช้วิสัยทัศน์และนโยบายการจัดการศึกษา ของหลักสูตร (Diploma Policy) ดังนี้ (ออนไลน์ .อ้างอิงจาก <https://www.kyushu-u.ac.jp/en/education/policy>)

วิสัยทัศน์ : หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นโปรแกรมที่จะทำผู้เรียนนำสิ่งที่พิเศษในตนเองออกมาในบริบทที่ต่าง ๆ ที่กว้างขึ้น ประกอบด้วย:

1. การศึกษาทั่วไป: การขยายสนใจของผู้เรียนเพื่อรวบรวมความในด้านที่รู้หลากหลาย
2. การวิจัยสังเคราะห์: แสดงความสามารถของคุณในการกำหนดบริบทและใช้การวิจัยเฉพาะของคุณ
3. การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง: พัฒนาความปรารถนาและแรงจูงใจในการปรับปรุง

หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งสร้างความรู้แก่บัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความสามารถต่อไป:

1. มีพื้นฐานความรู้พื้นฐานประสบการณ์และพลังแห่งการสร้างสรรค์ที่กว้างขวางและสามารถนำประเด็นต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบันเป็นประเด็นปัญหาของตัวเองได้
2. มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่และทักษะในการสื่อสารที่เกิดจากความสามารถด้านภาษาที่เหนือกว่า ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้จริงทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. มีประสบการณ์ในการเป็นผู้นำและการทำงานเป็นทีมที่จำเป็นสำหรับการแก้ปัญหา และมีความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว
4. เพื่อสร้างหัวข้อวิจัยที่ฝังในความสนใจ และความกังวลของตัวเองดำเนินการวิจัยและความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการหาความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการวิจัย
5. เพื่อให้ได้ระดับความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน แต่ในขณะเดียวกันก็ให้ความสนใจในสาขาที่อยู่ใกล้เคียงกันและเข้าใจความเป็นมาของท้องถิ่นและความเป็นอยู่ร่วมกันของพวกเขา
6. มีประสบการณ์มากมายในการนำเสนอผลงานวิจัยของตนเองผ่านบทความและงานนำเสนอ และจากข้อมูลนี้สามารถให้คำอธิบายที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้โดยทั่วไปต่อสาธารณชนทั่วไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มีความโดดเด่นของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ มีด้านนโยบายและวิสัยทัศน์ที่โดดเด่น สามารถผลิตนักศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความชำนาญโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้วย ในพื้นที่หนึ่ง ๆ และความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับพื้นที่อื่น ๆ พวกเขาจึงพัฒนามุมมองที่สอดคล้องกันในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ความสามารถในการรวม

ความรู้จากหนึ่งหรือหลายพื้นที่ด้วยความเข้าใจในสังคมเป็นสิ่งที่หลักสูตรศตวรรษที่ 21 (อ้างอิงจาก <https://www.kyushu-u.ac.jp/en/education/program/>) เป็นไปตามวิสัยทัศน์ โดยที่ประเทศไทยสามารถนำมาเป็นต้นแบบการสร้างการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงบริบท สังคมของตนเอง ได้เป็นอย่างดี ถือเป็น การสร้างสังคมแห่งความรู้ที่มีแนวคิดและหลักการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ด้วยการจัดการเรียนการสอน การจัดสถานศึกษาของมหาวิทยาลัยคิซุ หลักสูตรในศตวรรษที่ 21 (The 21st Century Program) ในประเทศญี่ปุ่น

เมื่อย้อนกลับมาศึกษาการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนจากอดีตสู่ปัจจุบันของประเทศไทย กับประเทศญี่ปุ่น ประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษามาก ทั้ง ๆ ที่แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ได้เริ่มพัฒนาการศึกษาในยุคเดียวกับประเทศไทย คือ ร้อยกว่าปีมาแล้ว แต่ระบบการใช้กฎหมายเพื่อจัดการศึกษาของประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นแตกต่างกัน ต่อมาระบบการศึกษาของประเทศไทยใช้ต้นแบบจากแนวคิดแบบตะวันตกมากขึ้น

การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในประเทศไทย เห็นชัดเจนในการปฏิรูปการศึกษาไทยจากวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาในแผนการศึกษาชาติฉบับที่ 12 (2560-2579) ที่กล่าวว่า

“คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนดี มีความสุข มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันในเวทีโลก สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

การศึกษาเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพื่อช่วยให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ สามารถใช้ความรู้และสติปัญญาของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพราะเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานและพัฒนางาน

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน มาตรฐานการศึกษาของชาติ ตาม มาตรฐานที่ 3 ได้กำหนด แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้ การสร้างวิธีการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ ความว่า “การเรียนรู้ ความรู้ นวัตกรรม สื่อและเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาสู่สังคมแห่งความรู้การส่งเสริมและสร้างกลไกเพื่อให้คนไทยทุกคนมีโอกาสและทางเลือกที่จะเข้าถึงปัจจัยและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตด้วยรูปแบบ และวิธีการที่หลากหลาย โดยการได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคมจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของ คนไทยในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ”

ทักษะของผู้เรียนที่เกิดขึ้นภายใต้การจัดการศึกษาแบบสังคมแห่งการเรียนรู้

การจัดการศึกษาโดยยึดหลักสังคมแห่งการเรียนรู้ จะเกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ทำให้ผู้เรียนกลายเป็นนักเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้แห่งอนาคตภายใต้การเรียนรู้แบบนำตนเองหรือการสร้างความรู้ด้วยตนเอง คือ การมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือ 3Rs&8Cs วิจารย์ พานิช (2555, น.18-19) และเหนือสิ่งอื่นใด คือ ความสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ (the ability to knowledge effectively in order to use it creatively) ถือเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการเป็นนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อเผชิญกับอนาคตไปพร้อมกับการมีความคิดเชิงบวก (optimism) ที่มีความสำเร็จและมีความสุข (Panich, 2012)

ตามแนวคิดทักษะแห่งอนาคตใหม่ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 จากกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2557) อธิบายว่า การเรียนรู้มีเป้าหมายไปที่ผู้เรียน เกิดคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เรียนจะใช้ความรู้ในสาระหลักไปบูรณาการสังเคราะห์กับทักษะ 3 ทักษะ เพื่อการดำรงชีวิต คือ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ควบคู่กับ “เนื้อหา” ในสาระวิชาหลักและความรู้อื่นที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น ความรู้เรื่องโลก ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้ด้านพลเมือง ความรู้ด้านสุขภาพ และความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม ผ่านหลักสูตรที่มีลักษณะกระชับ (lean curriculum) ช่างคิด (thinking curriculum) และบูรณาการ (interdisciplinary curriculum) เพื่อสร้างนักเรียนที่มี “คุณลักษณะ” อันพึงปรารถนาของโลกศตวรรษที่ 21 ได้ นั่นคือ รู้จักคิด รักการเรียนรู้ มีสำนึกพลเมือง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิต และสุดท้ายคือ การผสมผสานการเรียนรู้และนวัตกรรม สู่คุณลักษณะผู้เรียนที่จะเกิดขึ้น ดังแผนภูมิภาพที่ 2

แผนภาพที่ 3 : เป้าหมายของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ที่มา :ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2557)

จากแผนภาพแสดงคุณลักษณะทั้ง 3 ด้าน ถือว่าเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ในอนาคต สอดคล้องกับ เจตนารมณ์กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศว่า ปีพ.ศ. 2549 เป็นปีแห่งการปฏิรูป การเรียนการสอน โดยมุ่งการจัดการเรียนการสอนที่ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ให้คิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ลดการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนท่องจำ ให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนการสอน ให้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในสถานศึกษาและชุมชน ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านเพื่อส่งเสริมบุคคลแห่งการเรียนรู้ และมีโอกาสแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

แนวทางการออกแบบหลักสูตรและรูปแบบการสอนภายในสังคมแห่งการเรียนรู้

การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนจากอดีตสู่ปัจจุบัน จากวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) สำหรับเป็นเครื่องมือในการกำกับทิศทางการปฏิบัติงานของกระทรวงศึกษาธิการ และส่วนราชการ/หน่วยงานในสังกัด โดยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน เพื่อสร้างผลผลิต ผลลัพธ์ให้เกิดกับผู้เรียนได้อย่างมีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) และยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ในสังคม”

เมื่อพัฒนาหลักสูตรและบูรณาการการจัดการศึกษาตามแนวคิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่วนของการนำหลักสูตรไปใช้ มีความสำคัญยิ่งกว่าขั้นตอนตอนใด ๆ ทั้งหมด อารัง บัวศรี (2504, หน้า 165) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนสำหรับสอนเป็นประจำทุก ๆ วัน จากความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ ตามที่นักการศึกษาได้ให้ไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้หลักสูตร ที่สร้างขึ้นดำเนินไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย นับแต่การเตรียมบุคลากร อาคาร สถานที่วัสดุอุปกรณ์ สภาพแวดล้อม และการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

หน้าที่ของผู้บริหารและผู้สอนในการใช้หลักสูตร

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรในโรงเรียนมีหลายกลุ่ม แต่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและจะส่งผลต่อการจะทำให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรหรือไม่ 2 กลุ่ม คือผู้บริหารและผู้สอน หน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารและผู้สอนในการใช้หลักสูตรมี ดังตารางที่ 2

ผู้บริหาร	ผู้สอน
1. เป็นผู้นำในการใช้หลักสูตรและการเปลี่ยนแปลง การแก้ไขหลักสูตร	1. ใช้หลักสูตรตามที่ได้รับมอบหมาย
2. ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักสูตรอย่าง กระจ่าง สามารถควบคุมดูแลและให้คำแนะนำแก่ ผู้สอนให้ดำเนินการจนบรรลุจุดหมายของ หลักสูตร	2. ศึกษาและทำความเข้าใจองค์ประกอบของ หลักสูตรทุกส่วน รวมทั้งวัตถุประสงค์ของกลุ่มวิชา จุดประสงค์รายวิชาและคำอธิบายรายวิชา และ จัดการเรียนการสอนที่ได้รับมอบหมายได้สอดคล้อง กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. กำหนดมาตรการและแนวปฏิบัติในการใช้ หลักสูตร	3. ปฏิบัติตามแนวทางที่โรงเรียนกำหนด
4. จัดหาวัสดุหลักสูตรที่ทันสมัยและให้มีจำนวน เพียงพอต่อ จำนวนผู้สอน	4. ใช้วัสดุหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ
5. ควบคุมดูแลติดตามผลการใช้หลักสูตรสนับสนุน ส่งเสริมและนิเทศการใช้หลักสูตรและการสอนให้	5. วิเคราะห์หลักสูตร แปลและตีความหลักสูตรสู่ แนวปฏิบัติและเลือกใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสม
	7. ประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การ
	8. ประเมินผลการใช้หลักสูตรและการพัฒนา หลักสูตร

ผู้บริหาร

ผู้สอน

กำลังใจ และช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น

6. ประเมินผลการใช้หลักสูตรและพัฒนาหลักสูตร สำหรับโรงเรียนของตน

จากการสังเคราะห์หน้าที่ของผู้บริหารและผู้สอนในการใช้หลักสูตร ตามตารางที่ 2 ข้างต้น พบว่า ลักษณะของหลักสูตรในอนาคต จะเป็นหลักสูตรที่เน้นคุณลักษณะเชิงวิพากษ์ (critical attributes) เชิงสหวิทยาการ (interdisciplinary) ยึดโครงงานเป็นฐาน (project-based) และขับเคลื่อนด้วย การวิจัย (research-driven) เชื่อมโยงท้องถิ่นชุมชนเข้ากับภาค ประเทศ และโลก ในบางโอกาสนักเรียนสามารถร่วมมือ (collaboration) กับโครงงานต่าง ๆ ได้ทั่วโลก เป็นหลักสูตรที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง พหุปัญญา เทคโนโลยีและมัลติมีเดีย ความรู้พื้นฐานเชิงพหุสำหรับศตวรรษที่ 21 และการประเมินผลตามสภาพจริง รวมทั้งการเรียนรู้จากการให้บริการ (service) ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาจะเป็นเครือข่ายที่ใหญ่ขึ้น (greater community) นักเรียนมีคุณลักษณะเป็นผู้ชี้นำตนเองได้ (self-directed) มีการทำงานทั้งอย่างเป็นอิสระและอย่างร่วมมือกันคนอื่น หลักสูตรและการสอนจะมีลักษณะท้าทายสำหรับนักเรียนทุกคน และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักสูตรจะไม่เน้นการยึดตำราเป็นตัวขับเคลื่อน (textbook-driven) หรือแบบแยกส่วน (fragmented) เช่นในอดีต แต่จะเป็นหลักสูตรแบบยึดโครงงานและการบูรณาการ การสอนทักษะและเนื้อหาจะไม่เป็นจุดหมายปลายทาง (as an end) เช่นที่เคยเป็นมา แต่นักเรียนจะต้องมีการเรียนรู้ผ่านการวิจัยและการปฏิบัติในโครงงาน การเรียนรู้จากตำราจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ความรู้ (knowledge) จะไม่หมายถึงการจดจำข้อเท็จจริงหรือตัวเลข แต่จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการวิจัยและการปฏิบัติโดยเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์เก่าที่มีอยู่ ทักษะและเนื้อหาที่ได้รับจะเกี่ยวข้องและมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติในโครงงาน จะไม่จบลงตรงที่การได้รับทักษะและเนื้อหาแล้วเท่านั้น การประเมินผลจะเปลี่ยนจากการประเมินความจำและความไม่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจต่อการนำไปปฏิบัติได้จริง ไปเป็นการประเมินที่ผู้ถูกประเมินมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองด้วย (self-assessment) ทักษะที่คาดหวังสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่เรียนรู้ผ่านหลักสูตรที่เป็นสหวิทยาการ บูรณาการ ยึดโครงงานเป็นฐาน และอื่น ๆ ดังกล่าวจะเน้นเรื่อง ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skills) ทักษะชีวิตและอาชีพ (life and career skills) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (information, media and technology skills) ที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือ (collaboration) ในการทำงานเป็นทีม การคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ในปัญหาที่ซับซ้อน การนำเสนอด้วยวาจาและด้วยการเขียน การใช้เทคโนโลยี ความเป็นพลเมืองดี การฝึกปฏิบัติอาชีพ การวิจัย และการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

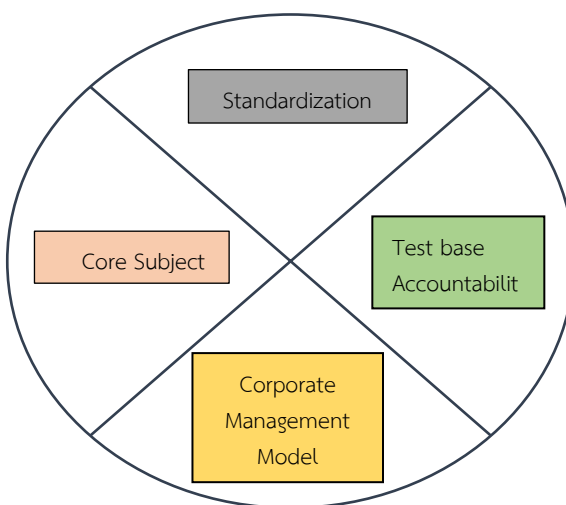
ทั้งนี้สิ่งสำคัญในการจัดการศึกษาคือ การออกแบบหลักสูตร หลักสูตรเปรียบเหมือนแผนที่ชีวิต และเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของประชากรในประเทศนั้น ๆ ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาเพื่อช่วยให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ สามารถใช้ความรู้และสติปัญญาของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพราะเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานและพัฒนางาน การออกแบบ

หลักสูตรที่มีแนวปฏิบัติของสังคมแห่งการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น ภายในวงจรการเรียนรู้และมีโอกาสแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีบุคคลสามารถเรียนรู้ได้ทุกสภาพแวดล้อมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ

เมื่อนำแนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning-based society) มาเสริมการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเนื้อหาสาระของหลักสูตร ประกอบกับทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 แล้วหลักการบริหารการศึกษาในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องรู้จักการบริหารและการพัฒนางานวิชาการ 4 ด้าน ประกอบด้วย ความเท่าเทียมกัน “Standardization” เน้นวิชาหลัก Core Subject ความน่าเชื่อถือ และความโปร่งใสของการสอบ “Test –base Accountability” และ รูปแบบการบริหารแบบร่วมมือ “Corporate Management Model” โดยขอเสนอเป็นความสัมพันธ์ของการบริหารและการพัฒนางานวิชาการ ดังแผนภูมิภาพ ที่ 4

แผนภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ของการบริหารและการพัฒนางานวิชาการ

บทบาทหน้าที่ของผู้สอนในสังคมแห่งการเรียนรู้ของประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, น. 51) อธิบายวิชาชีพครู ว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงสาขาหนึ่งที่มีความจำเป็นต่อสังคม เป็นวิชาชีพที่พัฒนาคนให้ทันกับ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคม การพัฒนาครูจึงมีความจำเป็น เพื่อให้ครูทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้านในสังคมได้เพราะครูคือ ศูนย์การของการปฏิรูป

Sheldon Shaeffer (2004, อ้างอิงใน ดวงกมล สิ้นเพ็ง, 2551) กล่าวถึงกระบวนการใหม่ของการเรียนรู้ว่าครูต้องปรับการเรียนการสอนให้จากการเป็นผู้ถ่ายทอดความมาเป็นโค้ช และผู้แนะนำที่ช่วยเกิดการเรียนรู้ เชลดอน เซฟเฟอร์ยังกล่าวว่า ผู้สอนต้องปรับการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมแห่งการเรียนรู้ การค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเปลี่ยนหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนควรบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้นระหว่างครูกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน การสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดย

การมีส่วนร่วมและการรวมพลังของครอบครัวและชุมชน บทบาทของผู้เกี่ยวข้องไปเป็น “ผู้ร่วมพัฒนา ผู้เรียน Co-Creators” ผู้เรียนคือนักเรียนรู้ที่แท้จริง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในอนาคต การศึกษาและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังคำกล่าวที่ว่า “Good education requires good teacher”

คุณภาพเยาวชนและประชากรจากการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นไปตามการพัฒนา ศักยภาพทางการเรียนรู้ในอนาคต ตามแนวทาง Partnership for 21st Century Skills กับการจัด การศึกษาตามแนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning-based society) วิธีที่ดีที่สุดในการ พัฒนาการจัดการศึกษา การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ คือ การจัดการศึกษาทั้งในและนอก โรงเรียน และมีโอกาสแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต หรือสังคมแห่งความรู้ และอีกสิ่งหนึ่ง ความรู้ความ เข้าใจในท้องถิ่น ยังจะเป็นพลังที่เข้มแข็ง ช่วยให้คนในท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถฟื้นฟูชีวิตให้แก่สถาบันและ วัฒนธรรมที่จะเพิ่มพลังให้แก่ชาวบ้านในการที่จะสามารถเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นของเขาเอง ได้หลายทาง มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีทางเลือกอันเหมาะสมสำหรับตัวเองมากขึ้น (นิธิ เจริญศรีวงศ์, 2525, น.30)

จากความสำเร็จข้างต้นที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ในวงจรการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่วนสำคัญ อีกประการหนึ่งคือ การพัฒนาบุคลากรทางการสอนทุกระดับความรู้ และการศึกษานอกระบบ จึงต้อง ควบคุมดูแลให้มีความรู้ มีทักษะประสบการณ์ความเชี่ยวชาญ นอกจากนี้ การเตรียมผู้สอน ยังหมายถึง “ผู้ร่วมพัฒนาผู้เรียน (co-creators)” และเป็นไปตามบริบทสังคมไทยในศตวรรษที่ 21

บทสรุป

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรมี องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ระบบสนับสนุนการศึกษา มาตรฐานในการเรียนรู้ การประเมินผล หลักสูตร และการสอน การพัฒนาวิชาชีพ และ สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning-based society) เกิดสังคมแห่ง การเรียนรู้เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนวงจรการจัดการศึกษาในอนาคต

จากการศึกษาหลักสูตรศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยคิซุ ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้นแบบต่อการจัด การศึกษาในบริบทของภูมิภาคนี้ โดยคำนึงถึงการสร้างเครือข่ายในสังคมและชุมชนต่อการจัดการศึกษา ถือว่าเป็นแนวทางที่สำคัญต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาในประเทศไทย ในบริบทของไทยกับการสร้าง การจัดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน คือ การผสมผสานสังคมแห่งการเรียนรู้ลงไปในระบบการจัดการศึกษา พร้อมกับการออกแบบการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้เรียนเชิงรุก (Active Learning) โดยการเสริมสร้าง ฐานความรู้ต่าง ๆ ภายในวงจรการบริหาร และการพัฒนาการเรียนรู้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ซึ่งมี บุคคลคุณภาพสอดคล้องตามความต้องการในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- เลขาธิการสภาการศึกษา.สำนักงาน. (2559). การจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้าน
การศึกษาของประเทศไทยโดยเวทีเศรษฐกิจโลก พ.ศ.2558-2559(World Economic
Forum: WEF2015-2016). กรุงเทพฯ : 프리หวานกราฟฟิค จำกัด.
- ไพฑูริย์ สินลารัตน์. (2554). CCPR กรอบคิดใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิต.
- ไพฑูริย์ สินลารัตน์ .(2557). ทักษะแห่งอนาคตที่ 21 : ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ .กองบรรณาธิการ. (2554,กันยายน). ยกระดับการศึกษาด้วย
เทคโนโลยีก้าวนำสู่เวทีระดับโลก. ใน วารสารวิทยาจารย์.ปีที่ 11 (110), หน้า 301
- จรัส สุวรรณเวลา, (2547). สังคมความรู้ยุคที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบันวิทยาศาสตร์การแพทย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ดวงกมล สินเพ็ง. (2551). การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ : การจัดการเรียนการสอนที่เน้น
ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อึ้ง บั้วศรี. (2504). ทฤษฎีหลักสูตร ภาค 2. พระนคร : มงคลการพิมพ์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2525). ปากไก่และใบเรือ : ความเรียงว่าด้วยวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ต้น
รัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). การจัดการความรู้. กรุงเทพฯ : ธรรมการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน.(2559). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2555. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ:
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์. (2554.) ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษ
ที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ openworld.
- วิจารณ์ พานิช , (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. มูลนิธิสยามกัมมาจล. กรุงเทพฯ : มหา
นคร: ส.
- วิจารณ์ พานิช. (2555) . วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-
สฤษดิ์วงศ์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2556). หลักสูตรพื้นฐานใหม่มี 6 กลุ่มสาระ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
<http://www.kroobannok.com/57477>. 23 ตุลาคม 2556.
- อรุณ เบญญาคูปต์ และสุภารัตน์ อาแวตะ. (2559, พฤศจิกายน). “ศึกษาต่อยอดและขยายผลใน
เรียนรู้แบบเครือข่ายโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสุขภาวะเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน:
บทเรียนจากการ ปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: DPU Coolprint มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Bellanca. J. & Brandt} R.(editors) (2010). 21st Century Skills. Rethinking How Students
Learn. Bloomington, IN : Solution Tree Press.

- Benjamin S. Bloom, (1997). **The Developing Child**. 6th ed . New York : Macmillan/McGraw – Hill
- Canton,J (2006). **The Exterme Future** : The top trends that will reshape the world in the next 20 years. New York : Pengiun group
- Drucker, P.F (1995). **Innovation and entrepreneurship**. Boston: Butterworth-Heineman
- Global Megatrends, (2012) . **Our future world: Global megatrends that will change the way we live**. (online) <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.476.8195&rep=rep1&type=pdf>
- Partnership for 21st Century Skills. (2009). **P21 Framework Definitions**. (online) Available from [http://www.p21.org/storage/documents/P21-Framework - Definitions.pdf](http://www.p21.org/storage/documents/P21-Framework-Definitions.pdf). (November 18 , 2012)
- World Economic Forum, (2014-2015): **Geneva: World Economic Forum**. (online) [http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global CompetitivenessReport_2014-15.pdf](http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_CompetitivenessReport_2014-15.pdf)
- World Health Organization. (1994). **Life skills educations in schools**. Geneva : WHO

